

Şevkî Dayf'a Göre Mısır Lehçesinin Fasih Arapçayı Tahrif Ettiği Hususlar

İslam Batur*

Orcid ID: 0000-0002-7252-1775

Atıf/©: Batur, İslam, Şevkî Dayf'a Göre Mısır Lehçesinin Fasih Arapçaya Olan Tahrifatı, Artuklu Akademi 2018/5 (2), 343-368.

Öz: Şevkî Dayf modern dönemde Arap dili alanında araştırma yapmış önemli bilim insanları arasındadır. Onun lehçe konusunda orta bir yol seçtiği söylenebilir. Lehçeleri toplumun bir gerçeği olarak görmekle birlikte birtakım tahrifler içermesi yönünden eleştirmektedir. Yapmaya çalıştığı şey, lehçe kullanımını azaltmak ve fasih Arapçayı egemen kılmaya çalışmaktır. Ona göre özellikle Mısır'da kullanılan lehçeler çeşitli yanlış kullanımlar içermektedir. Bütün yanlış kullanımlar için tek tek örnek vermekte ve sorunun çözümü için fasih Arapçanın esas alınması gerektiğini dile getirmektedir. Zira ona göre fasih Arapça toplumu birbirine bağlayan bir bağdır. Bu yüzden Arap dilinin daha anlaşılır ve kolay olması için fasih Arapçanın korunması gerekir.

Anahtar Kelimeler: Şevkî Dayf, Lehçe, Fasih, İrâb, Tahrif.

343

The Falsification Issues of the Standart Arabic by Eyptian Dialect According to Shawqî Daif

Citation/©: Batur, İslam, The Falsification Issues of the Standart Arabic by Eyptian Dialect According to Shawqî Daif, Artuklu Akademi 2018/5 (2), 343-368.

Abstract Shawqî Daif is one of the important scientists who have made researches in the field of Arabic language. It can be said that he chose a middle path in his dialect approach. He sees dialects as a reality of society, but also criticizes as they contain some falsifications. What he is trying to do is to reduce the use of polish and to try to make fasih Arabic dominant. According to him, especially the dialect used in Egypt contains various misuses. He gives individual examples for all misuse and suggests that fasih (standard Arabic) should be taken as the basis to the solution of the problem. According to him, faseh Arabic is a strong tie among people in the society. Therefore, in order to make the Arabic language more understandable and easy, faseh Arabic must be protected.

Keywords: Shawqî Daif, Dialect, Fasih (Standard Arabic), İrâb, Falsification.

* Araş. Gör., Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı, i_batur21@hotmail.com.

Giriş

Bu çalışmada Arapçanın fushâ/fasih (فُصْحَى/فُصِيح) ve âmmî/lehçe (عَامِي) Arapça ayrımı hakkında Şevkî Dayf'ın tespitleri üzerinde durulacaktır. Ancak öncelikle fasih ve Âmmîcenin ne anlama geldiği ve bu iki Arapça arasındaki temel farkların ne olduğu hususu üzerinde kısaca durmak gerekir. Burada düzgün ve standart Arapça olarak bilinen Arapçayı fasih, yerel ağızların kullandığı Arapçayı ise Âmmîce ya da lehçe şeklinde isimlendirmek uygun görülmüştür.

Fasih Arapçadan kasıt, Kuran'ın indirildiği cahiliye ve İslam dönemlerinde edebî metinlerde esas alınan dildir.¹ Fasih dil, Arap toplumunu ve İslam dünyasını birbirine bağlayan bir bağdır. Tarih boyunca çeşitli lehçe farklılıkları olmasına rağmen bu dil, edebiyatta şiir ve düzyazı (nesir) dili olmuştur. Ayrıca kamu kurumları, basın kuruluşları, üniversiteler ve eğitim kurumları fasih Arapçayı esas almaktadır. Âmmîce denilen yerel halkın konuştuğu dil (lehçe) ise bir dilin değişik ülkelerde ve yerlerde o dilin mensuplarınca kullanılan farklı biçimleri olup² günlük hayatta ve ticari ilişkilerde kullanılmaktadır. Günümüzde Arap ülkelerinin hemen hemen hepsinde yerel lehçeler fasih Arapçaya nazaran daha çok konuşulmaktadır. Okullarda fasih Arapça ile eğitim verilmesine rağmen öğrenciler bu dili düzgün konuşamamaktadır. Emîn el-Hûlî'ye göre yeni nesillere Arapça öğretilmemekte, hatta on iki sene okuyan ve liseyi bitiren bir öğrenci fasih Arapçayı öğrenememektedir. Hâlbuki fasih Arapça başta günlük hayat olmak üzere, iş, öğrenim ve sanat hayatında kullanılan estetik bir araçtır. Bu araç, kalkınma açısından toplumun isteklerine cevap veren milletin birliğini sağlayan ve hayatın her alanında faydalı olan bir araçtır.³ Ona göre "Fasih Arapça, ancak halkın bütün katmanları arasında yayılıp, çeşitli ihtiyaçlarını sıkıntı çekmeden kolayca karşıladığı bir araç haline geldiğinde gerçekten yaşayan verimli bir dil olur."⁴

Fasih Arapça ve Âmmîce üzerine tarih boyunca çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. Örneğin; Basralılar o kadar ileri gitmişlerdir ki sadece fasih Arapçayı konuşan Araplardan nakilde bulunmuşlar ve birtakım dil meselelerinde onların görüşlerini almışlardır. Kûfeliler ise bunun tam aksine

¹ Muhammed Altuncî, *el-Mu'cemu'l-Mufasssal fi'l-Edeb*, (Beyrut: Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1999), 787.

² Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 6. bs. (Ankara: TDK Yayınları, 2009), 141.

³ Emîn el-Hûlî, *Arap İslam Kültüründe Yenilikçi Yaklaşımlar*, çev. Emrullah İşler, Mehmet Hakkı Suçın, (Ankara: Kitâbiyât, 2006), 235.

⁴ el-Hûlî, *Arap İslam Kültüründe Yenilikçi Yaklaşımlar*, 245.

Basralıların fesahati konusunda üstlerini çizdikleri kişilerden nakilde bulunmuş ve bunların görüşlerini de aktarmışlardır.⁵ Modern dönemde de fasih Arapçayı kaldırıp halkın konuştuğu lehçeleri egemen kılmaya çalışan birtakım oryantalistlerin yanı sıra birçok Arap dilci de fasih Arapçaya karşı lehçeleri savunmuştur. Hatta Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kullanılmasını öneren birtakım oryantalistler ve Arap dilciler ortaya çıkmıştır. Örneğin; 19. yüzyılın sonlarına doğru yabancılar, fasih Arapçanın öğreniminde karşılaşılan problemleri gündeme taşımıştır. Hatta Mısır Milli Kütüphanesi müdürü Dr. W. Spitta, Arap grameri hakkında yazdığı *Arabischen Vulgardialectes Von Aegypten* adlı kitapta fasih Arapçanın kaldırılıp yerine Mısır lehçesinin getirilmesi gerektiğini savunmuştur.⁶ Kahire Dil Kurumu üyelerinden olan Abdülaziz Fehmi 1944 yılında Arap harflerinin Latin harfleriyle değiştirilmesi gerektiğini iddia etmiş ve bu konuda *el-Hurûfu'l-Lâtîniyye li Kitâbeti'l-Arabiyye* adında bir kitap yazmıştır.⁷ Iraktaki Kermeliler ailesi Irak'ı işgal eden İngilizlerin de yardım ve desteğiyle Âmmîceyi yazı dili haline getirmeye çalışmış; hatta bu konuda Anastas el-Kermelî adında bir edebiyatçı birçok eser kaleme almıştır.⁸ İngilizler de aynı şekilde Mısır'ı işgal ettikten sonra fasih Arapçayı toplumdan soyutlamaya çalışmışlardır.

Fasih Arapçayı kaldırıp lehçeleri savunan oryantalistlerin temel amacı, özelde Arap toplumunu genelde ise İslam ümmetini birbirinden ayırmaktır. Çünkü fasih Arapça Arapları ve Müslümanları birbirine bağlamaktır. Bu bağı koparmak için fasih Arapçayı kaldırarak lehçeleri getirmeye çalışan oryantalistlere karşı Şevkî Dayf gibi ilim adamları çeşitli kitap ve makaleler yazmıştır. Dayf, lehçelerin fasih Arapçayı ne şekilde tahrif ettiğini göstermek için birçok çalışma yapmıştır.

Bu konu, Şevkî Dayf'ın "*Tahrîfâtü'l-âmmîyye i'l-fushâ fi'l-kavâid ve'l-binyât ve'l-hurûf ve'l-harekât*" adlı kitabının yanı sıra onun bazı makalelerinden yararlanılarak ele alındı. Konu başlıklarının belirlenmesi yazarın söz konusu kitabının yanı sıra "*Tahrîfâtun fil'l-âmmîyye li-kelimâti'l-fushâ*" adlı makalesi de esas alınarak özgün bir şekilde olmuştur. Konunun daha iyi anlaşılması için

⁵ ez-Zeyyat, *Tarihu'l-Edebi'l-Arabî*, (Kahire: Dâru Nahdati Mısır, trsz.), 365.

⁶ İsmail Güler, *Nahvi Kolaylaştırma Çabaları*, (Bursa: Özcan Ofset, 2006), 8.

⁷ Güler, *Nahvi Kolaylaştırma Çabaları*, 10.

⁸ Bedrettin Çetiner "Arap Âleminde Fushâ-Âmmî Dil Mücadelesi", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7-10 (1995): 349.

Dayf'ın fasih Arapça ile Mısır lehçesi arasındaki ihtilafları ayrıntıya girilmeden örnekler üzerinden incelenmiştir.

1. Şevkî Dayf'a Göre Lehçelerin Fasih Arapçada Yaptığı Tahrifat

Şevkî Dayf *el-Medârisu'n-nahviyye* adlı kitabının ilk bölümünde Arap nahvinin ortaya çıkmasının sebeplerini sayarken bu sebeplerden birisinin Arapçadaki lahn (yanlış okuyuşlar) olduğunu söylemektedir. Bu dil hatalarının Hz. Peygamber döneminden beri var olduğunu, bunların önüne geçebilmek için de sağlam bir fasih Arapçanın gerekli olduğunu belirtmektedir. Konuyu *Kenzu'l-'ummâl*⁹ kitabında geçen ve Hz. Peygamber'in bir diyalog esnasında yanlış konuşan kişiyi düzeltmesi için etrafındakilere "kardeşinizi düzeltin, zira o, konuşmasında hata yapmıştır" rivayetini vererek açıklamaya çalışan Dayf bu şekilde fasih Arapçanın önemine vurgu yapmaktadır.¹⁰

Şevkî Dayf, fasih Arapçaya çok önem vermektedir. O, fasih Arapçanın korunması gerektiğini söylemekle birlikte bunun toplumun genelinde yaygın olmadığını da vurgulamaktadır. Ayrıca o, halkın konuştuğu Âmmîce denilen lehçelerin önemine dikkat çekmekte ve bu lehçelerin toplumda yerleşmiş olduğunu söylemektedir. Fasih Arapçanın tüm Arap ülkelerinde yaygın olmadığı gerçeğini de dikkate alan Dayf, lehçelerin Arapların günlük dili olduğunu ifade ederken, toplumun belli bir kesiminin her lehçeyi anlayamadığının da altını çizmektedir. O, yerel Arapçanın iletişim araçları kapsamında aşırı kullanılmasının Arap milletleri arasındaki bağı koparabileceği konusunda da uyarıda bulunmaktadır. Özellikle radyo gibi kitle iletişim araçlarında ilk başlarda fasih Arapçanın kullanıldığını; ancak giderek bunun Âmmîceye kaydığını ve bu durumun da genelde günlük haber programlarında yaygınlaştığını ifade etmektedir. Avrupa'da çeşitli dilleri konuşan toplumlar siyasî ve ekonomik meselelerde Avrupa Birliği'nin çatısı altında ortak bir dilde uzlaşırlarken buna karşın Âmmîcenin basında kullanılmasının ve yaygınlaşmasının neticesinde Arap toplumları birbirine bağlayan dil bağının kopacağını zikretmektedir. Bu yüzden örneğin; özellikle Mısır'daki radyo programlarında Âmmîcenin yerine Fasih Arapçanın kullanılması gerektiğini ısrarla vurgulamaktadır.¹¹

⁹ Muttakî el-Hindî'nin (ö.975/1567) yazmış olduğu hadis kitabı.

¹⁰ Şevkî Dayf, *el-Medâris*, (Kahire: Dâru'l-Meârif, 1968), 11.

¹¹ Yahyâ el-Abdelî, *Muşâhedetun Nusha Kâmileten: Şevkî Dayf*, <http://azaheer.org/vb/archive/index.php/t-13678.html> (Erişim Tarihi: 28.03.2018).

Görüldüğü üzere Dayf, fasih Arapçanın Âmmîceden daha çok kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Burada dikkati çeken husus fasih Arapçanın, Arap toplumlarını birbirine bağlayan bir bağ olarak kabul edilmesi ve Âmmîcenin basın-yayın kuruluşlarında kullanılmasının bu bağın kopmasına neden olacağı düşüncesidir. Doğrusu bu, çok dikkat çekici bir yaklaşım olarak kabul edilebilir. Burada aslında Dayf, dilin toplumları birbirine bağlayan birleştirici gücünden bahsetmektedir. Gerçekten de dil, toplumları birbirine bağlayan yegâne araçtır. Dil olmadan toplum var olamaz. Bir milletin varlığını devam ettirebilmesi için dilini koruması gerekir. Bunun için de ortak bir dilin var olması elzemdir. Ortak dilin olması ortak bir kültürün var olmasını da sağlamaktadır. Kaldı ki bu gerçek sadece Arapça için değil, diğer diller için de geçerlidir. Örneğin; Türk dili üzerine birçok çalışma yapan Mehmet Kaplan, ortak dil ve ortak kültürün önemine en çok değinenlerden olup, ona göre ortak bir kültürün var olabilmesi için ortak bir dilin olması gerekmektedir. Ortak dilden maksat ise bugün en azından yüz bin kişinin anladığı dil olup bugünkü medya dilini buna örnek olarak göstermek mümkündür.¹² Bu gerçeği gören Dayf, fasih Arapçanın toplumları birbirine güçlü bir şekilde bağlayan bir bağ olduğunu kabul etmekte ve bunun yanında lehçelerin toplumun bir gerçeği olduğunu da ifade etmektedir.

Şevkî Dayf *Mecmau'l-Luğati'l-Arabiyye'*ye başkanlık yapmış biri olarak fasih Arapça konusunda bu kurumun önemini yadsınamaz bir gerçek olduğunu zikretmektedir. Hatta ona göre bu kurum Arapçanın her türlü tahrifattan korunması için güçlü bir kalkan, sağlam bir kale ve yüksek bir minare görevini görmektedir.¹³ Onun bu tutumu Arapçaya olan sevgi ve muhabbetinin ne denli ileri boyutta olduğunu göstermektedir. Çünkü o, fasih Arapçanın en iyi şekilde öğretilmesi konusunda çok çaba sarf etmiş ve bu konuda faaliyet yürüten birçok kuruluşun da içinde bulunmuştur. Bunların yanı sıra yerel lehçelerin fasih Arapça üzerindeki tahrifatını ve bu lehçelerde kullanılan kelimelerin aslında hatalı olduğunu belirtmek amacıyla *Tahrîfâtü'l-âmmîyye li'l-fushâ fi'l-kavâ'id ve'l-binyât ve'l-hurûf ve'l-harekât* adında bir kitap kaleme almıştır. Onun ifadesiyle bu kitap, "Mısır lehçesinin her türlü hatadan ve tahriften arındırılması için büyük bir fırsat" sunmaktadır.¹⁴

¹² Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004), 156.

¹³ el-Abdelî, *Muşâhedetun nusha kâmileten: Şevkî Dayf*, <http://azaheer.org/vb/archive/index.php/t-13678.html>, (Erişim Tarihi: 28. 03. 2018).

¹⁴ Şevkî Dayf, *Tahrîfâtü'l-Âmmîyye li'l-Fushâ fi'l-Kavâ'id ve'l-Binyât ve'l-Hurûf ve'l-Harekât*, (Kahire: Dâru'l-Me'ârif, 1994), 7.

Dayf, Âmmîcenin fasih Arapçayı tahrif etmesi konusunda tarihte yapılan çalışmaları kitabının mukaddime bölümünde zikretmektedir. Onun tespitlerine göre bu konuda yazılan eserler ve yazarlarından bazıları şu şekildedir:

1. *Lahnu'l-'avâm: ez-Zubeydî* (ö.379/ 989)
2. *Teskîfu'l-lisân: İbn Mekki* (ö.h. 6. asır/ m. 13. asır)
3. *Durretu'l-ğavâs fî evhâmi'l-havâss: el-Harîrî* (ö. 516/1122)
4. *Tekmiletu İslâhin mâ Tahlutu fihî'l-'âmm: el-Cevâlikî* (ö. Miladi 8. Yüzyılın sonları)
5. *el-Medhal ilâ takvîmi'l-lisân ve ta'lîmi'l-beyân: İbni Hişâm el-Lahmî* (ö.577/ 1181)
6. *Bahru'l-'avvâm fîmâ esâbe fihî'l-'avâm: İbnu'l-Hanbelî* (ö.971/1561)
7. *el-Muktedab fîmâ vâfeka luğate ahl-i Mısır min luğati'l-arab: İbn Ebi's-Surûr el-Bekrî* (ö. 1087/1676)
8. *Şifâu'l-ğalîl bimâ fî kelâmi'l-arab mine'd-dahîl: Şahâbuddin el-Hafâcî* (ö. 1069/ 1659).¹⁵

Şevkî Dayf, Fasih Arapça ile Mısır lehçesi arasındaki ihtilafları ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Bu bölümde onun bu konudaki çalışmaları ve Arap dilindeki bu tartışma bağlamında görüşleri irdelenmeye çalışılmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle onun bu konudaki temel görüşlerine ve tespitlerine değinilmektedir. Ayrıca konunun sonunda lehçelerin fasih Arapça üzerindeki tahrifatı hakkında Dayf'ın çözüm önerileri tartışılmaktadır.

1.1. İrâbın İhmal Edilmesi

Şevkî Dayf lehçelerin fasih Arapçayı tahrif etmesi meselesine öncelikle irâb ile başlamaktadır. O, irâbı; murab ismin son harekesinin ref, nasb ve cer olarak, muzâri fiilin son harekesinin de ref, nasb ve cezm olarak değişmesi¹⁶ şeklinde tanımlamaktadır. Ona göre irâbın ihmal edilmesi sadece Mısır lehçesinde olan bir şey değildir. Tam aksine bu durum Arap ülkelerinde kullanılan lehçelerin tümünde geçerlidir.¹⁷ Dayf'a göre irâb, isim ve fiillerin son harfinde olan değişiklik olup fasih Arapçanın en önemli kurallarından

¹⁵ Dayf, *Tahrifât*, 3- 5.

¹⁶ Şevkî Dayf, *Tecdîdu'n-Nahv*, (Dâru'l-Meârif: Kahire, 1982), 109.

¹⁷ Dayf, *Tahrifât*, 13.

biridir. Ne var ki lehçe ile konuşanlar kelime sonlarını sükûnlu okumaktadır. Ancak bu durum Dayf'ın da belirttiği üzere tarihin ilk dönemlerinde yaşayan Araplarda yoktu. Yani onlar kelimelerin sonlarını bu şekilde sükûnlu okumazlardı. Bunu sadece bazı şairler yapardı ki bu da şiir için bir gereklilikti.¹⁸

Dayf, irâb gibi nahivle ilgili kuralların ihmal edilmesinin doğru ve sağlam Arapça konuşma konusunda sıkıntı yarattığı kanaatindedir. Ona göre tüm Arap ülkelerinde fasih Arapça konuşulmamasının nedeni nahiv kurallarının ihmal edilmesi ve bu kurallarda birtakım kusurların olmasıdır.¹⁹ Şevkî Dayf, Sibeveyh'in (ö.180/796) de bu konuya değindiğini ve meşhur kitabında²⁰ bu duruma İmru'l-Kays'ın (ö. 25/ 645) şu dizelerinden örnek verdiğini ifade etmektedir:

فَالْيَوْمَ أَشْرَبَ غَيْرَ مُسْتَحْتَبٍ “ İçerim bugün, Allah'tan bana ne günah var,
أَنَا مِنَ اللَّهِ وَلَا وَاعِلٌ ne de davetsiz misafirim ben”²¹

Yukarıdaki örnekte İmru'l-Kays, muzâri fiil olarak gelen أَشْرَبَ (içerim) kelimesinin son harekesini görüldüğü üzere sükûnlu okumuştur. Ancak Dayf'a göre bu bir hatadır. Çünkü bu kelimenin son harekesi merfû olmalıdır.²² Bunun gibi daha birçok Arap şairi, şiirlerinde sırf vezni yakalamak için irâbî ihmal etmiş ve kelimelerin son harfini sükûnlu okumuştur.

1.2. Fiillerde Yapılan Tahrifler

1.2.1. Sülâsî Fiil Kalıpları

Fasih Arapçada sülâsî fiilin فَعَّلَ – فَعَّلَ – فَعَّلَ olmak üzere üç kalıbı vardır. Mısır lehçesinde ise sülâsî fiil için iki kalıp kullanılır. Bunlar: فَعَّلَ ve فَعَّلَ kalıplarıdır. Şevkî Dayf'ın belirttiğine göre sülâsî fiiller Mısır lehçesinde bu iki kalıpla kullanılır. Örneğin; fasih Arapçada فَعَّلَ kalıbında olan صَعَّبَ (zorlaştı) fiili Mısır lehçesinde فَعَّلَ ve فَعَّلَ kalıplarında صَعَّبَ ve صَعَّبَ şeklinde okunmaktadır.²³ Bir diğer örnek de فَعَّلَ kalıbı için verilebilir. Mısır lehçesinde كَسَبَ (kazandı) كَسَبَ şeklinde kullanılmaktadır. Dayf bu kullanımın fasih Arapçada olmadığını, bu

¹⁸ Dayf, *Tahrifât*, 11.

¹⁹ Şevkî Dayf, *Teyşîru'n-Nahwi't-Ta'limî Kadîmen ve Hadîsen ma'a Nehci Tecdidih*, (Kahire: Dâru'l-Meârif, 1986), 3.

²⁰ Sibeveyhi, *el-Kitâb*, 3. bs. (Kahire: Mektebetu'l-Hânicî, 1988), IV, 204.

²¹ Dayf, *Tahrifât*, 11.

²² Dayf, *Tahrifât*, 11.

²³ Dayf, *Tahrifât*, 15.

yüzden Mısır lehçesinin bu hatadan arındırılarak sülâsi fiillerin fasih Arapçadaki mevcut kalıplarıyla okunması gerektiğini vurgulamaktadır.²⁴

1.2.2. Nâkıs Mâzî Fiiller

Nâkıs fiil, kök harflerinin sonuncusu illet harflerinden (ي – و – أ) biri olan fiildir.²⁵ Burada ele alınacak olan nâkıs fiil, kelimenin son harfi ي ile biten nâkıs fiil türüdür. Örneğin; **خَشِيَ** (eril için korktu) fiili bu türden bir fiildir. Şevkî Dayf, bu fiilin tahrif edildiğini, bunun da Tay (طَي) kabilesi eliyle gerçekleştiğini bildirmektedir. Çünkü onlar aslı **خَشِيَ** olan fiili **خُشَا** şeklinde okuyarak bu fiili tahrif etmişlerdir. Ona göre Tay ehli Mısır'a yerleştikten sonra yerli halkın dilini bu konuda etkilemiştir. Bu etkilenmeyle birlikte Mısır lehçesinde **لَقِيَ** (buluşmak, görüşmek) – **رَفِيَ** (çıkmaq, yükselmek) – **حَلِيَ** (tatlı olmak) gibi fiiller **لَقَا** – **رَفَا** – **حَلَا** şeklinde okunmaya başlanmıştır.²⁶ Bunun yanında Dayf'ın tespitlerine göre Mısır lehçesinde birtakım nâkıs fiiller mâzî fiil kalıplarından olan **فَعِل** kalıbında okunmaktadır. Dayf bu okuyuş şeklinin de Tay kabilesinden bir etkilenme sonucu olabileceğini belirtmektedir.²⁷ Örneğin; Mısır lehçesinde **شَقِيَ** (sıkıntı çekmek, mutsuz olmak) – **فَنِيَ** (yok olmak) kelimelerinin **شَقَى** – **فَنَى** şeklinde okunmasının hatalı olduğunu ve Mısır lehçesinin bu hatalı okuyuştan kurtarılması gerektiğini dile getirmektedir.²⁸

1.2.3. Mudaaf Fiil (الفِعْلُ الْمُضَعَّف)

Mudaaf fiil, fiil kökünün son iki harfinin aynı neviden olduğu fiildir. Örneğin; **شَدَّ** (şiddetli oldu) gibi.²⁹ Şevkî Dayf'ın tespitlerine göre Mısır lehçesinde daha birçok mâzî fiil kalıbında hatalı okumalar bulunmaktadır. Örneğin; mudaaf fiil kalıbındaki **تَظَنَّنْتُ** (tahminde bulundum)³⁰ fiilinin **تَظَنَّبْتُ** şeklinde, **تَقَضَّى** (bitmek, tamamlanmak) fiilinin de **تَقَضَّضَ** şeklinde okunması bir hatadır.³¹ Bunun gibi daha birçok kelimenin hatalı kullanıldığına dikkat çeken Dayf İbn Manzûr'un (ö.h.711) bu konudaki görüşünü de nakletmektedir. Dayf'ın aktardığına göre İbn Manzûr örneğin; **تَقَضَّضَ** kelimesinin aslının **تَقَضَّضَ** şeklinde olduğunu ifade etmektedir. Ancak **تَقَضَّضَ** kelimesinde şeddeli **ض**

²⁴ Dayf, *Tahrifât*, 16.

²⁵ İbn Hâcib, *eş-Şâfiye*, tahk. Hasan Ahmed el-Osmân, (Mekke: el-Mektebetu'l-Mekkiyye, 1995), 9.

²⁶ Dayf, *Tahrifât*, 16.

²⁷ Dayf, *Tahrifât*, 17.

²⁸ Dayf, *Tahrifât*, 17.

²⁹ Said el-Afğani, *el-Mûciz fi Kavâ'idil-Luğati'l-Arabiyye*, (Beyrût: Dârul-Fikr, 2003), 30.

³⁰ Fiilin kökü **ظُنَّ** şeklindedir.

³¹ Dayf, *Tahrifât*, 18.

harfini da sayacak olursak üç tane aynı harfin yan yana geldiği görülmektedir. Böyle durumlarda sondaki ض harfi hafzedilip yerine ي harfi getirilmelidir. Dayf, İbn Manzûr'un, konuyu ayetlerden de örnek vererek açıklamaya çalıştığı altını çizmektedir. Nitekim o, نَمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّى (sonra kasıla kasıla ailesine gitti)³² ayetinde geçen يَتَمَطَّى (kasıla kasıla gitmek) kelimesini de bu konuya örnek olarak göstermektedir.³³

Mısır lehçelerinin mâzî fiillerde yaptığı tahrifler sadece bu anlatılanlarla sınırlı değildir. Bunların yanı sıra örneğin; Mısır lehçesinde وَجَدْتَهُ (dişil için, sen onu buldun) kelimesinde muhatabı gösteren ت harfinden sonra ي harfi ziyade yapılarak bu fiil وَجَدْتِيه şeklinde hatalı okunmaktadır.³⁴ Mısırlılar tarafından sürdürülen bu yanlış, Dayf'a göre her ne kadar bazı âlimler tarafından çeşitli hadislerle³⁵ açıklanmaya çalışılsa da fasih Arapçaya aykırı bir durumdur ve bu hataların terk edilmesi gerekmektedir.

1.2.4. Bâ (ب) Harfinin Muzâri Fiilin Başına Getirilmesi

Şevkî Dayf'a göre Mısır lehçesinde şimdiki zamanı göstermek ve pekiştirmek için muzâri fiilin başına bâ (ب) harfi gelir. Bu harf mutekellim-muzâri kalıbını (şimdiki/geniş zaman birinci tekil kişi) fetha, diğerlerini ise kesre yapar. Mesela; بِنْفُهُم (eril için anlıyor) – بِنْفُهُم (sen anlıyorsun) – بِنْفُهُم (ben anlıyorum) örneklerinde bu kullanımı görmek mümkündür.³⁶ Bu harf kelimeyi cer yapan bâ (ب) harfi değildir. Çünkü Dayf'ın da belirttiği üzere harf-i cerler, fiilin başına gelmez. Ayrıca böyle bir kullanım hiçbir lehçede de yoktur. Dayf'a göre bu harf muhtemelen sonradan eklenmiş ziyade bir harftir.³⁷

Mısır lehçesinde böyle bir kullanım Dayf'ın da dediği gibi muhtemelen muzâri fiili pekiştirmek (tekîd) için yapılmıştır. Ancak Dayf'a göre böyle bir kullanımın, Arapçada hiçbir dayanağı yoktur. Dolayısıyla bu tür kullanımlar hatalı olup fasih Arapçayla bağdaşmamaktadır.

1.2.5. Fiillerin Lehçelerde Müsennâ (ikil) Yapılmaması

Şevkî Dayf, dişillik bildiren elif-i tesniyenin (dişillik elifi) ve nûn-u nisvenin (dişillik nûnu) Mısır lehçesinde fiiller için kullanılmadığını, bunun

³² Kıyamet, 75/33.

³³ Dayf, *Tahrifât*, 18.

³⁴ Dayf, *Tahrifât*, 18.

³⁵ Bahsedilen hadisler ve diğer meselelerin izahı için bkz. Dayf, *Tahrifât*, 18-19.

³⁶ Dayf, *Tahrifât*, 28.

³⁷ Dayf, *Tahrifât*, 28.

yerine çoğul eril zamirler için kullanılan kalıba yer verildiğini söylemektedir.³⁸ Mesela يَكْتَبَانِ (o ikisi yazıyor) – كَتَبَ (eril için yazdı) fiillerini bu şekilde değil de, يَكْتُبُوا – كَتَبُوا diye okurlar. Bir başka örnek verilecek olursa örneğin; Mısır lehçesinde طَالِبَانِ (iki erkek öğrenci) – طَالِبَاتَانِ (iki kız öğrenci) – طَالِبَاتٌ (kız öğrenciler) kelimeleri cümle içinde zamir olarak kullanıldığında bunlarının elif-i tesniye ya da nûn-u nisve aldıklarını dikkate almaksızın hepsi için حَضَرُوا (geldiler) şeklinde tek bir fiil kullanılır.³⁹ Dayf, fasih Arapça ile çelişen bu kullanımın bırakılması gerektiğini söylemektedir. Çünkü bu tür kullanımlar ona göre fasih Arapçanın gramer kurallarına tamamen aykırıdır.⁴⁰

1.2.6. Bir Şeyin Gelecekte Gerçekleştiğini Göstermek İçin Hâ (ح) Harfinin Muzâri Fiilin Başına Getirilmesi

Bilindiği üzere Arap dilinde bir durumun yakın zamanda gerçekleşeceğini belirtmek için muzâri fiilin başına sin (س) harfi getirilmektedir. Örneğin; سَأَكْتُبُ (yazacağım) fiilinde muzâri fiilin başına sîn harfi getirilerek eylemin yakında yapılacağı bildirilmektedir. Şevkî Dayf, bunun yerine Mısır lehçesinde hâ (ح) harfinin kullanıldığını söylemektedir. Örnek olarak حَاكْتُبُ (ben yazacağım) kelimesini verebiliriz.⁴¹ Dayf'a göre bu, hatalı bir kullanımdır ve lehçeyi bu hatadan kesinlikle kurtarmak gerekmektedir.⁴²

1.2.7. Mâ (ما) Harfinin Muzâri fiilin Başına Getirilmesi

Şevkî Dayf'a göre Âmmîcede bir fiillin gerçekleştirilmesini teşvik etmek ve fiili pekiştirmek için muzâri fiilin başına mâ (ما) getirilmektedir. Örneğin; مَا تَكْتُبُ (eril için sen yazarsın/dişil için yazar) – مَا تَنْظُرُ (eril için sen bakarsın/dişil için bakar) – مَا تَجْلِسُ (sen oturursun/dişil için oturur) örneklerinde görüldüğü üzere fiilin başına (ما) gelmektedir.⁴³ Dayf, bunun aslının (أما) olduğunu Âmmîcede (إ) harfinin düşürüldüğünü ve bunun da bir hata olduğunu, bu yüzden fasih Arapçadaki kullanımına dönülmesi gerektiğini belirtmektedir.⁴⁴ Bu durumda (ما) yerine (أما) gelmeli ve yukarıdaki örnekler أَمَا تَكْتُبُ – أَمَا تَجْلِسُ – أَمَا تَنْظُرُ şeklinde kullanılmalıdır.

³⁸ Dayf, *Tahrifât*, 33.

³⁹ Dayf, *Tahrifât*, 33, 35, 36.

⁴⁰ Dayf, *Tahrifât*, 34.

⁴¹ Dayf, *Tahrifât*, 29-30.

⁴² Dayf, *Tahrifât*, 30.

⁴³ Dayf, *Tahrifât*, 30.

⁴⁴ Dayf, *Tahrifât*, 30.

1.2.8. Olumsuz Mâzî ve Muzâri Fiillerin Sonuna Şîn (ش) Harfinin Getirilmesi

Mısır lehçesinde mâzî ve muzâri fiillerin sonuna ش harfi getirilmektedir. Örneğin; مَا دَاكَّرَ (eril için ders çalışmadı) – مَا غَابَ (eril için kaybolmadı) – مَا حَضَرَ (eril için gelmedi) fiilleri مَا دَاكَّرَشَ – مَا غَابَشَ – مَا حَضَرَشَ şeklinde okunmaktadır.⁴⁵ Şevkî Dayf lehçelerin bu hatalı okuyuştan arındırılması gerektiğini savunmaktadır.⁴⁶

Görüldüğü üzere Dayf'ın tespitlerine göre Mısır lehçesinde fiiller birçok yönden yanlış okunmakta ve tahrif edilmektedir. Ona göre verilen örneklerin yanı sıra daha birçok meselede Mısır lehçesinde fasih Arapçaya uygun olmayan kullanımların mevcut olduğu belirtilmelidir. Örneğin; nâkis fiillerdeki و harfinin ي harfine dönüştürülmesi,⁴⁷ hemzenin bazı yerlerde fiilden düşürülmesi,⁴⁸ gibi daha birçok konuda Mısır lehçesinde yanlış kullanımlar bulunmaktadır.

1.3. İsimlerde Yapılan Tahrifler

1.3.1. Fiilden Türeyen (Müştak) İsimlerdeki Tahrifler

1.3.1.1. İsm-i Fâil (اسم الفاعل)

İsm-i fâil işi, eylemi yapan özne anlamına gelmektedir. Örneğin; ضَارِبٌ قَالٌ (vuran dedi) kelimesi ism-i fâildir.⁴⁹ Dayf'a göre ism-i fâil, Mısır lehçesinde birçok şekilde tahrif edilmektedir. Bu tahrif şekillerinden bazıları şu şekilde gösterilebilir:

1. Sülâsî ecvef fiilden gelen ism-i fâildeki hemzenin (ء) yâ (ي) harfine dönüşmesi yoluyla oluşan tahrif: Sözelimi عَانِدٌ (dönen) – خَانِفٌ (korkan) yerine عَايِدٌ – خَايِفٌ denilmesi buna örnek olarak verilebilir.
2. Mim (م) harfiyle başlayan ism-i fâildeki bu harfin kesr edilmesi yoluyla oluşan tahrif: Örneğin; مُعَلِّمٌ (öğretmen) yerine مِعَلِّمٌ denilmesi gibi.

⁴⁵ Dayf, *Tahrifât*, 37.

⁴⁶ Dayf, *Tahrifât*, 38.

⁴⁷ Dayf, *Tahrifât*, 36.

⁴⁸ Dayf, *Tahrifât*, 41.

⁴⁹ İbn Hişâm, *Şerh-u Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sada*, tahk. Muhiddin Abdulhamit, (Dimaşk: Mektebetu Dari'l-Fecr: 2017), 401-402.

3. İsm-i fâilin çoğul yapılırken aynı'l-fiilin sükûnlu okunması: Örneğin; أَكْلِينَ (yiyenler) yerine أَكْلِينَ denilmesi gibi.⁵⁰

1.3.1.2. İsm-i Mefûl (اسْمُ الْمَفْعُولِ)

İsm-i meful fiilin amelini işleyen isimlerdir. Örneğin; بَكَا مَضْرُوبٌ (vurulan ağladı) gibi.⁵¹ Bunlar cümle içinde yapılan işten etkilenen ve nesne konumunda olan kelimelerdir.

Mısır lehçesinde ism-i meful de tahrif edilerek hatalı okunmaktadır. Bu hatalı okuyuşları Şevkî Dayf'ın tespitleri çerçevesinde maddeler halinde şu şekilde göstermek mümkündür:

1. Sülâsî ecvef fiil kalıbından türeyen İsm-i mefulün tahrifi: Örneğin; مَدِينٌ (borçlu) – مَكِيلٌ (ölçülen) – مَبِيعٌ (satılan) kelimelerinin مَدْيُونٌ – مَكْيُولٌ – مَبْيُوعٌ şeklinde kullanılması hatalı bir okuyuştur. Bu tür kelimeler aslına uygun bir biçimde okunmalıdır.
2. Sülâsî fiil kalıbında bulunan İsm-i mefulün rubâ'î kalıba göre okunması: Örneğin; رَجُلٌ مَهِيْبٌ (gösterişli adam) yerine رَجُلٌ مَهَابٌ denilmesi gibi.
3. İsm-i mefulün, ism-i fâil yerine okunması: Örneğin; ذَاهِلُ الْعَقْلِ (aklı zayıf olan) demek yerine مَذْهُوْلُ الْعَقْلِ (aklın zayıf oluşu) denilmesi gibi.⁵²

Dayf, bu tür kullanımların birer tahrif olduğunu, bu yüzden bunların bırakılarak fasih Arapçadaki kullanımların esas alınması gerektiğini zikretmektedir.⁵³

1.3.1.3. Sıfat-ı Müşebbehe (الصِّفَةُ الْمَشَبَّهَةِ)

Şevkî Dayf, sıfat-ı müşebbenin Mısır lehçesinde birçok açıdan tahrife uğradığını söylemektedir. Bunları maddeler halinde şu şekilde göstermek mümkündür:

1. فَعِيلٌ kalıbında olan sıfat-ı müşebbenin ilk harfinin kesr edilmesi yoluyla yapılan tahrif: Örneğin; شَرِيفٌ (şerefli, saygın) – كَبِيرٌ (büyük) kelimelerinin شَرِيفٌ – كَبِيرٌ şeklinde okunması hatalı bir kullanımdır.

⁵⁰ Dayf, *Tahrifât*, 45-46.

⁵¹ İbn Hişâm, *Şerh-u Katru'n-Nedâ*, 410.

⁵² Dayf, *Tahrifât*, 49-50.

⁵³ Dayf, *Tahrifât*, 49.

2. Renk bildiren ve **أَفْعَل** kalıbıyla oluşturulan kelimelerde *değişiklik yapılarak oluşan tahrif*: Örneğin; **أَبْيَضٌ** (beyaz) kelimesinin **لَبْيَضٌ** şeklinde okunması yanlış bir kullanımdır. Bu örnekte **أَبْيَضٌ** kelimesinin ilk harfi olan **أ** harfinin atılarak yerine **ل** harfinin getirildiği ve ikinci harf olan **ب** harfinin de cezm edildiği görülmektedir.
3. Müennes sıfatlar için kullanılan **فُعَلَاء** kalıbının tahrif edilmesi: Örneğin; **بَيْضَاء** (beyaz) demek yerine **بَيْضَةٌ** denilmesi böyle bir tahriftir.
4. **فُعَلَاء** kalıbıyla **نَفْسَاء** (nefisler) gibi kelimelerin **نَفْسَه** şeklinde tahrif edilerek okunması.
5. **الْآخِر** (diğer) kelimesinin **رَاخِر** şeklinde tahrif edilerek okunması.⁵⁴

Şevkî Dayf bunların dışında ism-i âletlerde de birçok tahrifin olduğunu ifade etmektedir.⁵⁵ Dayf, Mısır lehçesinde bulunan bu yanlış kullanımların terk edilmesini ve bu kelimelerin fasih Arapçadaki kullanımlarına geri dönülmesini tavsiye etmektedir. Ona göre lehçeler ancak bu şekilde hatalı kullanımlardan arındırılarak fasih Arapçaya yaklaştırılabilir.⁵⁶

1.3.2. Müfred (tekil) İsim Kalıplarında Olan Tahrifler

Şevkî Dayf'a göre Mısır lehçesinde her ne kadar birçok kalıp fasih Arapçadaki şekliyle okunsa da müfred isimlerin birçok kalıbında hatalı ve yanlış okumalar bulunmaktadır.⁵⁷ Bu hatalı kullanımlar kısaca şu şekilde gösterilebilir: **فُعَالَةٌ** kalıbında olan kelimelerin ilk harfinin kesreli okunması. Örneğin; **فُعَالَةٌ** kalıbında olan kelimelerin ilk harfinin dammeli okunması,⁵⁸ **فُعَالَةٌ** kalıbında olan kelimelerin ilk harfinin fethali okunması.⁵⁹

1.3.3. Müsennâ (ikil) ve Cem' (çoğul) Kelimelerde Yapılan Tahrifler

Şevkî Dayf'a göre Mısır lehçesinde müsennâ, cem'-i müzekker-i sâlim (eril çoğul), cem'-i müennes-i sâlim (dişil çoğul) ve cem'-i teksîr (düzensiz çoğul) sığalarında gelen kelimelerde birtakım tahrifler yapılmıştır. Dayf,

⁵⁴ Dayf, *Tahrifât*, 50-53.

⁵⁵ Dayf, *Tahrifât*, 53-54.

⁵⁶ Dayf, *Tahrifât*, 53.

⁵⁷ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi alabilmek ve konu hakkında örnekleri görmek için bkz. Dayf, *Tahrifât*, 57-63.

⁵⁸ Dayf, *Tahrifât*, 57.

⁵⁹ Dayf, *Tahrifât*, 58, 59.

⁶⁰ Dayf, *Tahrifât*, 59, 61, 62.

müsennâ kelimelerin Mısır lehçesinde irâbının da kaldırıldığını, bu yüzden kelimenin ref, nasb ve cerr olduğuna bakılmaksızın yanlış okunduğunu savunmaktadır. Ona göre örneğin; رَجُلَيْن (adamlar) kelimesi irâb yönünden ref, nasb ya da cerr mi olduğuna bakılmaksızın aynı şekilde yanlış okunmaktadır.⁶¹ Ayrıca terkip durumunda müsennâ olan kelimenin son harfi olan ن harfinin de Mısır lehçesinde düşürülmemesi bir başka tahrif örneğidir. Mesela Mısır lehçesinde كِتَابَيْنِ عَلِي (Ali'nin iki kitabı) denilmesi bir tahriftir. Çünkü bunun doğru okunuşu كِتَابِي عَلِي şeklindedir.⁶² Mısır lehçesinde verilen bu örneklerin dışında başka birçok müsennâ kelime Dayf'a göre farklı şekillerde yanlış okunmakta ve tahrif edilmektedir.

Mısır lehçesinde müsennâ kelimelerin okunuşlarında yapılan tahriflerin irâbın ihmal edilmesi yoluyla olduğu görülmektedir. Bu durum Dayf'ın tespitlerine göre cem-i müzekker sâlim ve cem'-i müennes sâlim kelimelerin okunuşlarında da geçerlidir. Örneğin; cem'-i müzekker sâlim kelimenin cümle içindeki görevine bakılmaksızın مُجْتَهِدِينَ (çalışanlar) şeklinde okunması yanlıştır. Çünkü görüldüğü üzere hem kelimenin cümle içinde ref, nasb veya cerr mi olduğuna bakılmaksızın kelime aynı şekilde okunmakta hem de son harf olan ن harfi sükûnlu okunmaktadır. Ona göre bu tür okuyuşların hiçbir aslı yoktur. Bunlar, tam bir tahrif örneğidir. Bu yüzden bu tür yanlış okuyuşların bırakılarak fasih Arapçadaki kullanımlara geri dönülmesi gerekmektedir.⁶³

Verilen bu örneklerin yanı sıra Dayf'ın tespitlerine göre cem'-i müennes sâlim ve cem'-i teksir kelimelerde de çeşitli tahrifler yapılmaktadır. Örneğin; müzekker (eril), müennes (dişil) kelimeler, el-esmâü'l-hamse (beş isim)⁶⁴ ve bazı mebnî kelimeler gibi daha birçok konuda Mısır lehçesinde hatalı okumalar bulunmaktadır.⁶⁵ Ancak tüm bu örnekleri teker teker ele alıp incelemek maksadı aşacağından konu burada sonlandırılacaktır. Sonuç olarak bu sayılan isimlerde yapılan tahrifler, ona göre birer hatadır ve bu hatalı okuyuşların da fasih Arapçayla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Burada yapılması gereken ise bu tür hatalı kullanımların terk edilerek fasih Arapçadaki kuralların uygulanmasıdır. Böyle yapıldığı takdirde Arap dili

⁶¹ Dayf, *Tahrifât*, 64.

⁶² Dayf, *Tahrifât*, 64.

⁶³ Dayf, *Tahrifât*, 66, 67.

⁶⁴ Bu isimler şu şekildedir: أب - أخت - حم - ذو - فو

⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dayf, *Tahrifât*, 67-93.

bozulmalara karşı korunmuş olacaktır. Aksi takdirde bu dilin korunması ve geliştirilmesi zor bir durum haline gelecektir.

1.4. Zamirlerde Yapılan Tahrifler

1.4.1. Açık Muttasil/Birleşik (المُتَّصِل) Zamirlerde Yapılan Tahrifler

Arapçada kelimeye bitişik bir şekilde gelen zamirlere muttasıl zamir denir. Örneğin; كَتَبْنَا (biz yazdık) fiilinde geçen نَا (biz) harfi Muttasil zamirdir. Şevkî Dayf, Mısır lehçesinde açık muttasıl zamirlerin hatalı okunduğunu söylemektedir. Ona göre üç açık muttasıl zamirde tahrif yapılmıştır. Şimdi de bunlar teker teker incelenecektir.

Birincisi; muhatap zamir için kullanılan ك (sen) harfidir. Bu harfin irâbı muhatabın cinsiyetine göre farklılık arz etmektedir. Sözelimi muhatap eril olduğunda bu harfin harekesi fetha, muhatap dişil olduğunda ise kesre olmaktadır. Dayf, Mısır lehçesinde bu harfin fasih Arapçaya aykırı bir şekilde kullanıldığını ifade etmektedir. Muhatap eril olduğunda Mısırlılar zamir görevi gören ك harfini cezimli/sükûnlu, bu harften bir önceki harfi de fethalı okurlar. Muhatap, dişil olduğunda ise bu harften bir önceki harfi kesreli okurlar. Örneğin; eril için عَرَفْتُ (eril için seni tanıdı), dişil içinse عَرَفْتُ (dişil için seni tanıdı) derler.⁶⁶ Hâlbuki bunun doğru okuyuşu eril için عَرَفْتُ, dişil içinse عَرَفْتُ şeklindedir. Dayf'a göre Mısır lehçesinde bu kural tahrife uğramıştır.

İkincisi; gizli (ğâib) zamir için kullanılan hâ (هـ) harfidir. Dayf'a göre bu harf de Mısır lehçesinde hatalı bir şekilde kullanılmaktadır. Örneğin; Mısır lehçesinde كِتَابُهُ (eril için onun kitabı) yerine كِتَابُو şeklinde geçen yanlış bir kullanım mevcuttur.⁶⁷ Bu yanlış kullanım fiil, isim ve harflerin üçü için de geçerlidir. Örneğin; Mısırlılar كَتَبُهُ (eril için onu yazdı) fiilindeki hâ zamirini vâv (و) harfiyle değiştirerek bunu كَتَبُو şeklinde yanlış okurlar. Ayrıca zamir dişil olduğunda da zamir için kullanılan هَا harfinden bir önceki harf cezimli/sükûnlu okunmaktadır. Örneğin; عَرَفُهَا (eril için onu tanıdı) denilmesi yanlış bir kullanımdır. Bunun doğrusu عَرَفُهَا şeklinde olmalıdır.⁶⁸

Üçüncüsü mütekkellim (birinci şahıs) zamir için kullanılan yâ (ي) harfidir. Dayf'a göre Mısır lehçesinde diğer iki zamirde olduğu gibi bunda da hatalı kullanımlar mevcuttur. Örneğin; عَصَايَ (benim bastonum) yerine عَصَايَتِي

⁶⁶ Dayf, *Tahrifât*, 98.

⁶⁷ Dayf, *Tahrifât*, 99.

⁶⁸ Dayf, *Tahrifât*, 99.

denilmesi, لي (benim için) yerine de لِي denilmesi bir tahriftir.⁶⁹ Ancak ona göre Mısır lehçesinde fasih Arapçaya aykırı birtakım kullanımlar caizdir. Örneğin; مِنِّي (benden) yerine مِنْ denilmesi gibi. Çünkü buna benzer birtakım kullanımlar Kurân'da da mevcuttur. Dayf, ... يَا أَبَتِ! (ey! babam...)⁷⁰ ayetini bu hususa örnek vermektedir.⁷¹

1.4.2. Merfû Konumdaki Munfasıl Zamirlerde (الضَّمَايِرُ الْمُنْفَصِلَةُ الْمَرْفُوعَةُ) Yapılan Tahrifler

Munfasıl zamirler, kelimededen ayrı yazılan zamirlerdir. Örneğin; هُوَ مُدْرَسٌ (o öğretmendir) cümlesinde geçen هُوَ (o) kelimesi merfû konumunda olup munfasıl zamirdir. Dayf'a göre Mısır lehçesinde bu konuda yapılan tahrifleri şu şekilde özetlemek mümkündür: Müsennâ (ikil) olan أَنْتُمَا (siz ikiniz) kelimesi kullanılmaz. أَنْتُنَّ (dişil için sizler) kelimesindeki dişilik ن 'u (nûn-u nisve) yerine de eril çoğul zamir kullanılır. Atf görevi gören و harfinden sonra gelen أَنَا (ben) zamirindeki hemze okunmaz. نَحْنُ (biz) zamiri اخْنَا şeklinde, أَنْتِ (dişil için sen) zamiri اَنْتِ şeklinde, هُوَ (eril için o) zamiri هُوَ şeklinde, هِيَ (dişil için o) zamiri هِيَ şeklinde, هُمْ (eril için onlar) zamiri ise هُمْ şeklinde tahrif edilerek okunur.⁷²

1.4.3. Mansûb Konumdaki Munfasıl Zamirlerde (الضَّمَايِرُ الْمُنْفَصِلَةُ الْمَنْصُوبَةُ) Yapılan Tahrifler

Mısır lehçesinde اِيَّاكَ (sana/sakın) kelimesi atf görevi gören و harfinden sonra geldiğinde hemze düşürülerek وَيَّاكَ (sana/sakın) şeklinde okunur.⁷³

Verilen bu örneklerle Dayf Mısır lehçesinde zamirlerin nasıl tahrif edildiğine işaret etmektedir. Elbette bunların dışında daha birçok noktada ona göre zamirler yanlış kullanılmaktadır. Örneğin; harf-i cerrler مِنْ (den, dan) – لِ (için) – فِي (içinde) – عَنْ (hakkında) – عَلَى (üzerinde) – بِ (ile), atf harfleri (وَ), kase (yemin) harfleri (ب – ت), nidâ harflerinden (يَا) sonra gelen zamirlerle birlikte bu harfler yanlış okunarak tahrif edilmektedir.⁷⁴

1.5. Harflerde Yapılan Tahrifler

Şevkî Dayf Mısır lehçesinde harflerin başka harflere dönüştürülmesi yoluyla kelimelerin tahrif edildiğini dile getirmektedir. Ona göre Suyûtî

⁶⁹ Dayf, *Tahrifât*, 101.

⁷⁰ Yusuf, 12/4.

⁷¹ Dayf, *Tahrifât*, 101.

⁷² Dayf, *Tahrifât*, 102, 103.

⁷³ Dayf, *Tahrifât*, 103.

⁷⁴ Örnekler için bkz. Dayf *Tahrifât*, 104-112.

(ö.911) daha önce *el-Muzhir* adlı kitabında bu konuya geniş bir bölüm ayırmış ve bu bölümde lehçe konuşanların harfleri nasıl tahrif ettiğini açıklamıştır. Ahmed Teymûr Paşa (ö. 1930) da *Mu'cemu Teymûr el-Kebîr fi'l-Elfâzi'l-Âmmiyye* adlı eserinde bu meseleye geniş bir başlık açmıştır.⁷⁵ Dayf'a göre Arap alfabesinde bulunan 28 harfin her biri farklı şekillerde başka harflere dönüştürülerek tahrif edilmektedir. Ona göre bu tahriflerin bırakılarak fasih Arapçadaki kullanımların esas alınması gerekmektedir.⁷⁶

1.5.1. Hemze'nin (ء) Başka Harflere Dönüşmesi

1. *Ayn (ع) Harfine Dönüşmesi*: Buna dilciler *عَنْعَنَة التَّمِيم* (Temîm ananesi) demektedir. Zira Temîmliler *أَنَّكَ* yerine *عَنَّكَ* demişlerdir. Bu kullanım Temîmlilerin dışında Kays ve Esed lehçelerinde de yaygındır. Mısır lehçesinde de *جَار* (böğürmek, yalvarmak) yerine *جَعَّر* denilmektedir. Şevkî Dayf, bunun apaçık bir hata olduğunu ve böyle kullanımların bırakılarak fasih Arapçadaki kullanımların esas alınması gerektiğini ifade etmektedir.⁷⁷ Gerçekten de Arap dilinin korunması ve geliştirmesi bağlamında dilin en iyi şekilde kullanılması gerektiği söylenebilir. Aksi takdirde bu dil, özünde olmayan birçok kullanıma maruz kalacaktır.
2. *Vâv (و) Harfine Dönüşmesi*: Hemzenin vâv harfine dönüştüğü birçok kelime örneği lehçelerin yanı sıra fasih Arapçada da bulunmaktadır. Mesela *أَكَلْتُهُ* – *وَأَكَلْتُهُ* (onu yedim) / *وَأَخَيْتُ* – *أَخَيْتُ* (kardeş oldum) örneklerinde görüldüğü üzere hemze vâv harfine dönüşmektedir. Buna benzer örnekler Mısır lehçesinde de vardır. Buna benzer örnekler *أَجَّتْ* (dişil için yandı tutuştu) kelimesindeki hemzenin *وَجَّتِ النَّارُ* (ateş tutuştu) cümlesinde geçtiği gibi vâv harfine dönüşmesi örnek olarak verilebilir.⁷⁸
3. *Hâ (ه) Harfine Dönüşmesi*: Buna *إِيَهُ* (evet evet) ikilemesinin *هِيَهُ* şeklinde değişmesi örnek olarak verilebilir.

⁷⁵ Dayf, *Tahrifât*, 145.

⁷⁶ Dayf, *Tahrifât*, 145-163.

⁷⁷ Dayf, *Tahrifât*, 145-146.

⁷⁸ Dayf, *Tahrifât*, 146.

1.5.2. Bâ (ب) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. *Mim (م) Harfine Dönüşmesi:* Dilciler, bu duruma كَمَج – كَبَج (dizginlemek, durdurmak) / النُّعْمَة – النُّعْبَة (felaket, zor durum) gibi birçok örnek vermektedir. Mısır lehçesinde de تَمَخْتَرَى – تَبَخْتَرَى (eril için kibirlendi, daylandı) şeklinde hatalı kullanımlar mevcuttur.⁷⁹ Bu örneklerde de görüldüğü üzere bâ harfi mim harfine dönüşerek Dayf'a göre kelime tahrifatına uğramıştır.
2. *Fâ (ف) Harfine Dönüşmesi:* Bâ harfinin fâ harfine dönüşmesi ses çıkışının dudaklarla olan yakın teması sonucu oluşan bir durumdur. Bu duruma لَهْفَه بِالْعَصَا – لَهْبَه بِالْعَصَا (onu değnekle alevlendirdi) kelimesini örnek olarak göstermek mümkündür.⁸⁰

1.5.3. Tâ (ت) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. *Tâ (ط) Harfine Dönüşmesi:* Fiilin ilk harfinin sâd (ص), dâd (ض), tâ (ط) ya da zâ (ظ) olması halinde ت harfi ط harfine dönüşmektedir. Şu örneklerde olduğu gibi: ثور – طور (dağ) / طربة – تربة (türbe).⁸¹
2. *Kâf (ك) Harfine Dönüşmesi:* Dayf'ın tespitine göre bu duruma Mısır lehçesinde tek bir örnek bulunmaktadır: كَع – تَع (ödemek).⁸²

1.5.4. Sâ (ث) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. *Tâ (ت) Harfine Dönüşmesi:* Mısır lehçesinde bunun birçok örneği vardır. Mesela ثَارٌ (intikam almak) kelimesi hemzenin de düşürülmesi suretiyle تَارٌ şeklinde dönüşür.⁸³
2. *Dâl (د) Harfine Dönüşmesi:* Örnek: أَلْدَغ – أَلْتَع (peltek).
3. *Sîn (س) Harfine Dönüşmesi:* Örnekler: سَرْوَةٌ – سَرْوَةٌ (servet, zenginlik) / سَمِّ سَوَابٍ – سَوَابٍ (sonra) / سَوَابٍ – سَوَابٍ (sevap).

⁷⁹ Dayf, *Tahrifât*, 147.

⁸⁰ Dayf, *Tahrifât*, 147.

⁸¹ Dayf, *Tahrifât*, 147.

⁸² Dayf, *Tahrifât*, 148.

⁸³ Dayf, *Tahrifât*, 148-149.

4. Şîn (ش) Harfine Dönüşmesi: Örnekler: شَرَّ الْمَاءِ – نَرَّ (su bol aktı) / شَيْئَةٌ – ثُلَّةٌ (topluluk). شَيْئَةٌ – ثُلَّةٌ örneğinde ayrıca ش harfi kesr edilmiştir.

5. Tâ (ط) Harfine Dönüşmesi: Örnek: شَبَّطَ – شَبَّبَ وَتَشَبَّبَ (tutunmak).

1.5.5. Cîm (ج) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Hemzeye (ء) Dönüşmesi: Örnek: الْمِنْشَأَةُ – الْمَجْشَأَةُ (süpürge).

2. Hâ (ح) Harfine Dönüşmesi: Örnek: طَازَه – طَازَج (taze).

1.5.6. Hâ (ح) Harfinin Ayn (ع) Harfine Dönüşmesi

Örnek: تَعْتَعَهُ – تُحْتَحَهُ (hareket ettirmek).

1.5.7. Hâ (خ) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Hâ (ح) Harfine Dönüşmesi: Örnek: دَاحِس – دَاحِيس (tırnaklarda meydana gelen şişkinlik).

2. Ğayn (غ) Harfine Dönüşmesi: Örnek: نَغَزَ – نَخَزَ (delmek).

1.5.8. Dâl (د) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Tâ (ت) Harfine Dönüşmesi: Örnek: تَرَزِي – تَرَزِي (terzi).

2. Zeyn (ز) Harfine Dönüşmesi: Örnek: دَعْدَعُ – دَعْدَعُ (gıdıklamak).

1.5.9. Zâl (ذ) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Dâl (ذ) Harfine Dönüşmesi: Şevkî Dayf'a göre bu duruma Mısır lehçesinde birçok örnek gösterilebilir. Mısır lehçesinde bu tür kullanımlar oldukça yaygındır. Örnekler: دَهَبَ – دَهَبَ (gitmek) / دَابَ – دَابَ (erimek).⁸⁴

⁸⁴ Dayf, Tahrifât, 151, 152.

2. Zeyn (ز) Harfine Dönüşmesi: Bunun örnekleri çoktur. Örnekler: – الزُّرْيَةُ (nesil) / الزَّم – الذَّم (yergi).⁸⁵
3. Zâ (ظ) Harfine Dönüşmesi: Örnek: بِالْوِظَّة – فَالْوِظُّج (bir tatlı). Bu örnekte ayrıca ف harfi ب harfine ج harfi de ه harfine dönüşmüştür.

1.5.10. Râ (ر) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Lâm (ل) Harfine Dönüşmesi: Bunun örnekleri çoktur. Örnekler: لَهَط – رَهَط (yutuvermek) \ الخنل – الخنر (uyuşukluk).⁸⁶
2. Nûn (ن) Harfine Dönüşmesi: Râ (ر) harfinin nûn (ن) harfine dönüştüğü pek çok kelime bulunmaktadır. Bu duruma şu kelimeyi örnek olarak göstermek mümkündür: عَنَظَر – عَرُظَر (vazgeçmek, başka yere yönelmek).⁸⁷

1.5.11. Zeyn (ز) Harfinin Sîn (س) Harfine Dönüşmesi

Örnekler: كَزْبَرَة – كُسْبَرَة (bir çeşit maydanoz) \ خَزَع – خَسَع (kesmek, koparmak).

1.5.12. Sîn (س) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Zeyn (ز) Harfine Dönüşmesi: Örnek: فَرْذُق – فُسْتُق (fıstık).
2. Şîn (ش) Harfine Dönüşmesi: Örnek: لَطَّن – لَطْسَن (vurmak).
3. Sâd (ص) Harfine Dönüşmesi: Dayf'a göre Mısır lehçesinde sîn (س) harfi birçok kelimedede sâd (ص) harfine dönüşmektedir. Bu duruma birçok kelimeyi örnek olarak gösterebiliriz. Bu örneklerden bazıları şu şekildedir: سَطَّل – سَطَل (kova) / سَطَّط – سَطَّط (hâkim kılmak) / أَخْرَصَّ – أَخْرَسَّ (dilsiz).⁸⁸
4. Zâ (ظ) Harfine Dönüşmesi: Örnek: أَلْمَاز – أَلْمَاس (elmas).

⁸⁵ Dayf, *Tahrifât*, 152.

⁸⁶ Dayf, *Tahrifât*, 153.

⁸⁷ Dayf, *Tahrifât*, 153.

⁸⁸ Dayf, *Tahrifât*, 154, 155.

1.5.13. Şîn (ش) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Sîn (س) Harfine Dönüşmesi: Örnek: سَجِيع – شَجِيع (cesur).
2. Sâd (ص) Harfine Dönüşmesi: Örnek: الصَّيِّص – الشَّيِّص (yaş hurma).

1.5.14. Sâd (ص) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Zeyn (ز) Harfine Dönüşmesi: Örnek: قَزْدِير – فَصْدِير (kalay, teneke).
2. Sîn (س) Harfine Dönüşmesi: Arapçada birçok kelimede sâd (ص) harfin sîn (س) harfine dönüştüğü görülmektedir. Bu duruma birçok örnek vermek mümkündür. Örnekler: صَمَغ - سَمَغ (zamk) / صَرَخ – سَرَخ (bağırarak) / صَكَّ – سَكَّ (kapıya vurmak).

1.5.15. Dâd (ض) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Dâl (د) Harfine Dönüşmesi: Örnek: مَضَع – مَدَع (çiğnemek).
2. Zâ (ظ) Harfine Dönüşmesi: Örnek: ضَبَطَهُ – ظَبَطَهُ (tutmak, tutuklamak).

1.5.16. Tâ (ط) Harfinin Tâ (ت) Harfine Dönüşmesi

Örnek: تَطَّيْل – طَطَّيْل (tembel).

1.5.17. Zâ (ظ) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Dâl (د) Harfine Dönüşmesi: Örnek: مَنْظَرَةٌ – مَنظَرَةٌ (manzara).
2. Dâd (ض) Harfine Dönüşmesi: Örnek: الحِفْظ – الضِّفْظ (ezber).

1.5.18. Ayn (ع) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Hemze (ء) Dönüşmesi: Örnek: دَأَلَجَ – دَعَلَجَ (gidip gelmek).
2. Hâ (ح) Harfine Dönüşmesi: Örnek: بَحْتَرَّ – بَعْتَرَّ (saçmak). Bu örnekte ayrıca ث harfi de ت dönüşmüştür.
3. Hâ (ه) Harfine Dönüşmesi: Örnek: دَعُورَ – دَهُورَ (devirmek, yıkmak).

1.5.19. Ğayn (غ) Harfinin Ayn (ع) Harfine Dönüşmesi

Örnek: لَدَعٌ – لَدَغٌ (akrep vb. için sokmak).

1.5.20. Fâ (ف) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Bâ (ب) Harfine Dönüşmesi: Örnek: بِأَلْوِظَةٍ – فَأَلْوِظَةٍ (bir çeşit tatlı).

2. Tâ (ط) Harfine Dönüşmesi: Örnek: طَرَفَعٌ – فَرَفَعٌ (çıtlatmak).

3. Vâv (و) Harfine Dönüşmesi: Örnek: يَا لَهْوَتِي – يَا لَهْفَتِي (Vah! Vah! Ne yazık bana).

1.5.21. Kaf (ق) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Hemzeye (ء) Dönüşmesi: Kahire lehçesinde bazı kelimelerde ق harfi, hemzeye dönüşür. Said lehçesinde ise ق harfi genelde ج harfine dönüşür. ق harfinin hemzeye dönüştüğü kelimelere şu örnekler verilebilir: قَرَشٌ – كَرَشٌ (köpek balığı) / أَعَدٌ – قَعَدٌ (oturmak) / أَلْبٌ – قَلْبٌ (çevirmek, döndürmek).⁸⁹

2. Nûn (ن) Harfine Dönüşmesi: Örnek: النَّأْدُ – النَّفْدُ (eleştirir).

1.5.22. Lâm (ل) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Râ (ر) Harfine Dönüşmesi: Örnekler: رَعَى – لَعَى (saçmalamak) / دِرْفِيلٌ – دِرْفِيلٌ (yunus balığı). Bu örnekte ayrıca kelimenin sonundaki lam harfi nûn harfine dönüşmüştür.

2. Nûn (ن) Harfine Dönüşmesi: Örnek: حَبُّ هَانَ – حَبُّ هَالٍ (kakule).

1.5.23. Mîm (م) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. Bâ (ب) Harfine Dönüşmesi: Şevkî Dayf'ın dediğine göre "Mâzîn kabilesi mîm (م) harfini bâ (ب) harfine dönüştürmekle tanınmış bir kabiledir. Hârûn er-Reşîd (ö.193/809), meşhur nahiv imamı el-Mâzînî

⁸⁹ Dayf, Tahrifât, 159-160.

(ö.249/863) ile karşılaştığında onu zarif/kibar bulmuş ve ona **بِاسْمِكَ؟** (ismin nedir?) şeklinde bir soru yöneltmişti. Aslında o, burada **مَاسْمُكَ؟** (ismin nedir?) demek istemişti. Ancak görüldüğü üzere **م** harfini **ب** harfine dönüştürerek sorusunu sormuştu.” Şu örnekte de böyle bir tahrifat söz konusudur: **مَقْدُونُسْ – بِقْدُونُسْ** (maydanoz).⁹⁰

2. **Nûn (ن) Harfine Dönüşmesi:** Örnek: **زَمْهَر – زَنْهَر** (kırmızı).

1.5.24. Nûn (ن) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. **Râ (ر) Harfine Dönüşmesi:** Örnek: **فَرْزَبِيْط – قَرْزَبِيْط** (karnabahar).

2. **Lâm (ل) Harfine Dönüşmesi:** Örnek: **لُعْلُوْغ – نُعْعُغ** (bir çeşit et, vücutta bulunan bir organ parçası).

3. **Hâ (ه) Harfine Dönüşmesi:** Örnek: **هَشَّ – نَشَّ** (vızıldamak).

1.5.25. Hâ (ه) Harfinin Başka Harflere Dönüşmesi

1. **Hemzeye (ء) Dönüşmesi:** Örnek: **أَهْو – هَاهُو** (işte o).

2. **Bâ (ب) Harfine Dönüşmesi:** Örnek: **بَلْبُوص – بَلْهُوص** (çıplak halde kaçmak).

3. **Hâ (ح) Harfine Dönüşmesi:** Örnek: **الْجَلْوَف – الْهَلْوَف** (gür sakallı).

1.5.26. Vâv (و) Harfinin Yâ (ي) Harfine Dönüşmesi

Dayf'a göre Nâkıs fiillerin sonunda gelen vâv harfi örnekte de görüldüğü üzere yâ (ي) harfine dönüşmüştür: **شَكَيْتُهُ – شَكُوْتُهُ** (onu şikâyet ettim).⁹¹

1.5.27. Yâ (ي) Harfinin Nûn (ن) Harfine Dönüşmesi

Örnek: **نَفُوْخ – يَأْفُوْخ** (kafatasının üst kısmı).

⁹⁰ Dayf, *Tahrifât*, 161, 162.

⁹¹ Dayf, *Tahrifât*, 36.

1.5.28. Elif-i Memdûdenin (ى) Ayn (ع) Harfine Dönüşmesi

Örnek: تَمَطَّع – تَمَطَّى (uzanmak, çalımlı yürümek).

2. Şevkî Dayf'a Göre Arapçada Fasih-Ammîce İkiliği Sorununun Çözümü

Görüldüğü kadarıyla Şevkî Dayf, öncelikle irâb konusundaki sorunların çözülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. O, Mısır lehçesinde irâb olgusunun ihmal edildiğini, bunun da dilde birtakım tahriflere neden olduğunu savunmaktadır.

Dayf, Arap toplumunu ve İslam âlemini birbirine bağlayan bir bağ olmasından dolayı fasih Arapçanın esas alınması gerektiğini; ayrıca yerel lehçeler ile fasih Arapça arasındaki farkın azaltılması gerektiğini dile getirmektedir. Nitekim bu konuda şöyle demektedir:

“Kanaatimce Mısır lehçesi, fasih Arapça ve diğer Arap şehirlerindeki lehçeler arasındaki farkın sınırlandırılması gerekmektedir. Bu konuda yeni yetişen nesil için birtakım öğretici kitapların yazılmasında herhangi bir beis görmüyorum. Bu şekilde lehçe ile fasih Arapça arasındaki engelleri kaldırma yolunda hızlı bir şekilde çaba sarf etmiş olur ve günlük hayatta kullandığımız dildeki ikiliği de ortadan kaldırmış oluruz. Böylece artık fasih Arapçayı edebî ve ilmi hayatta kullanmış oluruz.”⁹²

O, fasih Arapça ile lehçeler arasındaki ihtilafa ve lehçelerin dildeki tahriflerine değinirken sorunun ilk defa hangi lehçede başladığını da irdelemektedir. Mısır lehçesinde bulunan birtakım hatalı kullanımların aslında Mısır lehçesine ait olmadığını, bunların başka kabilelere ait olduğunu, bu kabilelerin Mısır halkıyla irtibat kurması sonucu birçok hatalı kelimenin Mısırlılara geçtiğini zikretmektedir. Yani Dayf'a göre aslında Mısır lehçesinde bulunan yanlış kullanımların bir kısmı başka lehçelerden alınmadır. Neticede o, tüm bu hatalı kullanımların bırakılarak fasih Arapçadaki kullanımlara dönülmesi gerektiğini savunmaktadır.

Şevkî Dayf, fasih Arapça ile lehçeleri büyük oranda Mısır lehçesi örneği üzerinden ele almakta; ancak yer yer Mısır lehçesi ile diğer lehçeler arasında kıyas yapmaktadır. Ayrıca konunun daha iyi anlaşılması için bol bol örnek vermektedir. Bu örneklerden hareketle kelimelerin yerel lehçelerde nasıl tahrif edildiğini gözler önüne sermektedir.

⁹² Şevkî Dayf, “Tahrîfâtun fil'l-Âmmiyye li-Kelimâti'l-Fushâ”, *el-Arabi*, 1-2 (1991): 22.

Örneklerin yanı sıra kelimenin neden yanlış kullanıldığını da gramer kurallarını referans göstererek anlatmaktadır. Ayrıca hatalı varsayılacak birtakım kullanımların benzerlerinin Kur'an-ı Kerim ve hadis için sözkonusu edilmesinin bir yanlışlığı olduğunu teyit etmektedir. Aslında bu durumun farklı kullanımlardan kaynaklandığını ifade etmektedir.

Ona göre her ne kadar Araplar tarih boyunca çeşitli lehçelere sahip olsa da şiirde ve nesirde sadece fasih Arapçayı kullanmışlardır. Çünkü fasih Arapça toplumu birbirine bağlamıştır.⁹³ Doğrusu bu da son derece önemli bir tespittir. Hâsılı Şevkî Dayf, lehçelerin toplumun bir gerçeği olduğu gerçeğini kabul etmekle birlikte fasih Arapçayı tahrif ettiğini söylemektedir. O, sorunun çözümü için fasih Arapçanın kullanımının yaygınlaşması gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç

Tespit edildiği kadarıyla Şevkî Dayf neredeyse her dilde var olan lehçe/yerel ağız gerçeğini inkâr etmemektedir. O dilin halk nezdindeki farklı kullanımlarını kabul etmekle birlikte bazı aşırı yanlış kullanımları da tahrif olarak nitelemekte ve bunları mümkün merteye bırakmak gerektiğini savunmaktadır. Konu Arapça olunca kendi yaşadığı Mısır coğrafyasında Arapçanın halk tarafından ne kadar farklı kullanıldığına işaret eden Dayf'ın bu kullanımların büyük bir kısmının birer tahrif olduğunun da altını çizmesi önemli bir noktadır.

Kuşkusuz bir dilde farklı kullanımların olması zenginlik olarak kabul edilebilir. Ancak dilde yapılan değişiklikler o dilin gramerine ve yapısına aykırıysa, ayrıca kelimelerin anlamlarında da birtakım bozulmalara yol açıyorsa hoşgörülü davranıp buna lehçe deyip geçmek oldukça iyimser bir tavır olacaktır. Nitekim bu gerçek Arapça için daha çok görülmektedir. Bu açıdan dilin farklı kullanımlarını kabul etmekle birlikte dildeki tahrifata da karşı çıkmak gerekmektedir. Görüldüğü kadarıyla Şevkî Dayf'ın da tespitlerine göre özellikle Mısır lehçesinde tahrif sayılabilecek birçok kullanım mevcuttur. Bütün bunlar dilin standart ve düzgün kullanımı olarak tarif edilen fasih olgusuna halel getirmekte ve bu dili konuşanlar arasında ortak bir çatıda buluşmayı zorlaştırmaktadır. Bu açıdan mümkün merteye fasih Arapça odaklı bir dil üzerinde ittifak etmek iyi olacaktır.

⁹³ Şevkî Dayf, "el-Fushâ", *el-Arabi*, 58 (1963): 16-18.

Kaynakça

- el-Abdelî, Yahyâ. *Muşâhedetun nusha kâmileten: Şevkî Dayf*.
<http://azaheer.org/vb/archive/index.php/t-13678.html> (Erişim Tarihi: 28. 03. 2018).
- Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil*. 6. bs. Ankara: TDK Yayınları, 2009.
- Altuncî, Muhammed. *el-Mu'cemu'l-Mufassal fi'l-Edeb*. Beyrut: Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1999.
- Çetiner, Bedrettin. "Arap Âleminde Fushâ Âmmî Dil Mücadelesi". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7-10 (1995): 345-361.
- Dayf, Şevkî. "el-Fushâ". *el-Arabî*, 58 (1963): 16-20.
- _____. "Tahrîfâtun fil'l-âmmîyye li-kelimâti'l-fushâ". *el-Arabî*, 1-2 (1991): 15-22.
- _____. *el-Medârisu'n-Nahviyye*. Kahire: Dâru'l-Me'ârif, 1968.
- _____. *Tahrîfâtü'l-Âmmîyye li'l-Fushâ fi'l-Kavâ'id ve'l-Binyât ve'l-Hurûf ve'l-Harekât*. Kahire: Dâru'l-Me'ârif, 1994.
- _____. *Tecdîdu'n-Nahv*. Kahire: Dâru'l-Me'ârif, 1982.
- _____. *Teysîru'n-Nahvi't-Ta'lîmî Kadîmen ve Hadîsen ma'a Nehci Tecdüdh*. Kahire: Dâru'l-Me'ârif, 1986.
- el-Hülî, Emîn. *Arap İslam Kültüründe Yenilikçi Yaklaşımlar*. çev. Emrullah İşler, Mehmet Hakkı Suçın, Ankara: Kitâbiyât, 2006.
- ez-Zeyyat. *Tarihu'l-Edebi'l-Arabi*. Kahire: Dâru Nahde, trsz.
- Güler, İsmail. *Nahvi Kolaylaştırma Çabaları*. Bursa: Özcan Ofset, 2006.
- İbn Hâcib. *eş-Şâfiye*. tahk. Hasan Ahmed el-Osmân, Mekke: el-Mektebetu'l-Mekkiyye, 1995.
- İbn Hişâm. *Şerh-u Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sada*. tahk. Muhiddin Abdulhamit, Dmaşk: Mektebetu Dari'l-Fecr: 2017.
- Kaplan, Mehmet. *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004.
- Said el-Afgani. *el-Mûciz fi Kavâ'idi'l-Luğati'l-Arabiyye*. Beyrût: Dâru'l-Fikr, 2003.
- Sibeveyhi. *el-Kitâb*. 3. bs. Kahire: Mektebetu'l-Hânicî, 1988.